

цілей, і лише потім підбираються шляхи їх досягнення [3, с. 14].

Підсумовуючи зазначимо, що застосування програмно-цільового методу допоможе здійснювати оптималь-

ний вибір пріоритетної бюджетної політики на середньострокову перспективу та забезпечить досягнення позитивних результатів при використанні бюджетних коштів.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Боронос В.Г. Сучасні реалії планування та виконання видаткової частини місцевих бюджетів / В.Г Боронос., Ю.В. Остриченко // Механізм регулювання економіки. – 2014. – №1. – С. 87–98.
3. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: Навчальний посібник / [Під заг. ред. І.Ф. Щербини]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – 3-тє видання, виправлене та доповнене. – К.: Нора-Друк, 2012. – 100 с.

Рацин Романа Романовича, заступник начальника управління завідувача сектору правового забезпечення управління правової роботи Головного управління ДФС України у Тернопільській обл.

АРБИТРАЖНИЙ КЕРУЮЧИЙ У ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА БОРЖНИКА: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції згідно з Законом України від 22.12.2011 № 4212-VI, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [1, с. 1].

Основна мета банкрутства – не ліквідація підприємства, а задоволення вимог кредиторів через визнання боржника банкрутом. Тобто, банкрутство не є самоціллю, а лише засобом для звільнення від боргів. Отже, банкрутс-

тво можна розглядати як об'єктивний процес, який спрямовується на покращення ринкового середовища всередині країни.

Згідно із зазначеними законом сторони у справі про банкрутство – це кредитори (представник комітету кредиторів), боржник (банкрут). Сторони – це головні діючі й процесуальні особи, серед яких виникають горизонтальні відносини. Тільки вони можуть ініціювати питання про банкрутство, вирішити питання про його припинення.

Поряд зі сторонами у справі про банкрутство є й інші учасники – це арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор), власник майна боржника (орган, уповноважений управляти майном), а та-

кож у випадках, передбачених законом, інші особи, які беруть участь у провадженні у справі про банкрутство, Фонд державного майна України, державний орган з питань банкрутства, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника.

Учасником з особливою роллю в процедурі банкрутства є арбітражний керуючий. Через нього здійснюється зв'язок між сторонами, господарським судом та іншими учасниками у справі про банкрутство.

Слід зазначити, що правовий статус арбітражного керуючого, коло завдань, які на нього покладаються та його роль зумовлюються як фінансовими, так і соціальними складовими.

Перш за все арбітражний керуючий – одна з головних постатей у процедурі банкрутства боржника, де він виступає як розпорядник майна, керуючий санацією та ліквідатор. Але було б неправильно, зазначає Середя О. розглядати його діяльність тільки у межах господарського права, оскільки функціонування господарюючих суб'єктів охоплює широкий комплекс відносин, в тому числі й тих, що регулюються законодавством про працю [2, с. 107]. Особливого значення наведена теза набуває в умовах нестабільної діяльності підприємств-роботодавців.

Разом з тим законом встановлено, що арбітражний керуючий – фізична особа, призначена господарським судом у встановленому порядку в справі про банкрутство як розпорядник майна, керуючий санацією або ліквідатор з числа осіб, які отримали відповідне свідоцтво і внесені до Єдиного реєстру

арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України. У різних судових процедурах арбітражний керуючий називається розпорядником майна, керуючим санацією та ліквідатором.

Арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну або економічну освіту, стаж роботи за фахом не менше трьох років або одного року на керівних посадах після отримання повної вищої освіти, пройшов навчання та стажування протягом шести місяців у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства, володіє державною мовою та склав кваліфікаційний іспит.

Більшості із зазначених вимог дотриматись неважко, а от відсутність зацікавленості щодо боржника та кредиторів перевірити фактично неможливо, хіба що вона буде очевидною через формальні зв'язки з названими суб'єктами.

Повноваження арбітражного керуючого у процедурі банкрутства є досить широкими та порядок призначення арбітражного керуючого диференціюється залежно від виду судової процедури, форми власності майна боржника тощо.

Поряд з цим, варто зазначити, що відповідність арбітражного керуючого вимогам законодавства не завжди є показником якісного виконання поставлених перед ним завдань щодо відновлення платоспроможності боржника.

Оскільки ця «виключно складна роль» арбітражного керуючого вимагає

багатосторонньої підготовки у сфері не тільки спеціальної освіти, а й управління, економіки, психології, вказані вимоги до арбітражних керуючих ставляться у таких країнах як Франція, Англія.

Так, за законом Франції від 25 січня 1985 р. «Про конкурсних управляючих, ліквідаторів і експертів з визначення стану підприємств» конкурсним керуючим може бути лише особа, яка надала гарантії високих моральних якостей, успішно склала іспити на придатність до виконання функцій такого керуючого і внесена до списку, що складається спеціальною комісією. У Англії тільки третина претендентів, зазначає Шанин В.О. складають іспити та отримують кваліфікацію для роботи антикризовим (арбітражним) керуючим [3, с. 31–35].

Проблема інтересів у сфері господарської діяльності не нова і не даремно дослідники зазначають взаємодію між тим, чиї інтереси представляє та захищає арбітражний керуючий, та його правовим статусом.

На перший погляд, інтересу як правовій категорії приділено достатню увагу в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції згідно з Законом України від 22.12.2011 № 4212-VI та відповідно до якого при реалізації своїх прав та обов'язків арбітражний керуючий зобов'язаний діяти добросовісно, розсудливо, з урахуванням інтересів боржника та його кредиторів. Але це не значить, що у процесі відновлення платоспроможності боржника не виникають або не існують інші, крім інте-

ресів боржника та кредиторів, інтереси.

По-перше, керуючий є суб'єктом який зацікавлений в отриманні винагороди за свою діяльність. По-друге, процес відновлення платоспроможності боржника або банкрутства особливо цікавить працівників підприємства. Нарешті, існують публічні інтереси, які теж повинен захищати арбітражний керуючий. Останні ж нерідко виступають складовою публічної фінансової діяльності. Практика свідчить, що у процесі банкрутства інтереси боржника та членів трудового колективу не завжди є основною турботою арбітражного керуючого.

Цільове призначення процедури банкрутства, яка повинна відновлювати тимчасову неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі із заробітної плати, у таких випадках відходить на другий план.

Іноколи завдяки такому «відновленню платоспроможності» підприємство назавжди зникає з економічного простору, ліквідується і тим самим звільняє місце на ринку, яке миттєво опановується іншими, або підприємство інвестор настільки «розумно» бере участь у процедурі санації, що поглинає боржника, як що він «цікавий» об'єкт.

Оскільки досягнення конкретної публічної цілі не є основною метою діяльності арбітражного керуючого і у нього «не виникає мотивації до довгострокових планів», у таких випадках, вважає Кошкин В.І. страждають публічні та приватні інтереси [4, с. 150].

Українським законодавцям і практикам треба врахувати досвід країн, де навчилися захищати публічні інтереси. Так, у США до заміщення посади конкурсного керуючого дана особа вносить до суду завдаток визначеної суми на користь держави, яка повертається йому в разі виконання належним чином повноважень. У Франції вказані функції, зазначає Поляков Б.М., виконують конкурсний керуючий та суддя-комісар, які не входять до складу виконавчого органу підприємства-боржника. Деякі науковці підтримують це положення і пояснюють його ефективність саме тим, що арбітражні керуючі реалізують не власні, а публічні інтереси [5, с. 116].

Отже, у визначенні правового статусу арбітражного керуючого слід виходити з того, що він – суб'єкт різноманітних відносин, які мають різну галузеву належність. Звичайно, основними групами серед вказаних відносин є господарсько-правові та трудо – правові. Як приклад можна привести те, що у

процедурі банкрутства наявне поступове розширення прав і обов'язків арбітражного керуючого від стадії розпорядження майном до ліквідації боржника. На стадії розпорядження майном підприємства-боржника керуючий, поряд з органом управління, виконує тотожні функції, а на стадіях санації та ліквідації практично одноособово здійснює управління підприємством. Незмінним залишається лише те, що на всіх стадіях керуючий має право на отримання винагороди [6, с. 67].

Тому до проблеми фінансово-правового статусу арбітражного керуючого слід віднести недостатній рівень їх кваліфікації, що стає на заваді швидкому та ефективному розв'язуванню проблеми відновлення платоспроможності боржника, а також наявність інтересів у арбітражних керуючих, які заважають максимально результативно реалізувати надані їм повноваження для цілей відновлення платоспроможності боржника завдання.

Література:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції згідно з Законом від 22.12.2011 № 4212-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4212-17/page>.
2. Серета О. Арбітражний керуючий як специфічний суб'єкт трудових правовідносин / О. Серета // Право України. – 2004. – №2. – С. 107–111.
3. Шанин В.О. О государственном регулировании процедур несостоятельности в Великобритании / В.О. Шанин // Вестник ФСФО России. – 2000. – № 2. – С.31 –35.
4. Кошкин В.И. Модульная програма для менеджеров: Антикризисное управление. / В.И. Кошкин. – М., 1999. – 186 с.
5. Поляков Б.М. Процедура банкрутства в Україні: теорія і практика / Б.М. Поляков. – Донецьк, 2001. – 180 с.
6. Поляков Б.М. Деякі питання виникнення та припинення повноваження арбітражного керуючого в процедурі банкрутства / Б.М. Поляков // Вісник господарського судочинства. – 2004. – № 3. – С. 66 – 71.